

УДК 338.48.025

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-3-5>

КУЛЬТУРА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО У ТУРИЗМОЗНАВСТВІ: ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД¹

Г. П. СКЛЯР

доктор економічних наук, професор;

М. М. ЛОГВИН

кандидат географічних наук, доцент;

Д. М. ЛОГВИН

аспірант кафедри туристичного та готельного бізнесу;

А. В. ЧЕРКАСЬКА

магістрантка;

К. С. НАРІЖНЯК

здобувач вищої освіти,

Полтавський університет економіки і торгівлі

Анотація. *Мета статті* полягає у практичному застосуванні трансдисциплінарного підходу для дослідження феноменів культури та підприємництва у туризмознавстві. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою загальнонаукових методів: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення. Використано концепцію сумісно-розділених відносин, особистісну методологію постнекласичної економічної науки. Результати.* Апробовано трансдисциплінарний підхід у туризмознавстві, що є відображенням розвитку методологічних засад постнекласичної науки, взаємодії філософії, науки, богослов'я, культури, духовності, релігії, суспільства, освіти. **Практична значущість результатів дослідження.** У статті обґрунтовано погляд на культуру як бізнес-проект у туризмі, визначено партнерський характер взаємодії стейкхолдерів у процесі формування, реалізації та споживання культурного продукту для туристів. Важливою компонентою освітнього дискурсу проблеми визначено формування підприємницької компетентності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: туризм, туризмознавство, культура, підприємництво, трансдисциплінарність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Туризм в умовах воєнного стану в Україні є одним з вагомих засобів психологічної та фізичної реабілітації громадян, задоволення культурно-дозвіллевих, пізнавальних потреб переважно жінок і дітей, сферою працевлаштування населення та генерування податків і зборів. Сформовані інтереси і потреби туристів реалізуються у сфері туристичного господарства завдяки, зокрема, партнерські взаємодії з підприємцями приватного сектора. Реалії господарської практики ставлять перед сучасною наукою відповідні нові виклики щодо необхідності осмислення і теоретичного обґрунтування методологічних проблем розвитку сфери туризму, продукування нового наукового знання. Тому, тема дослідження, спрямованого на розвиток методологічних засад сучасного вітчизняного туризмознавства, застосування трансдисциплінарного підходу в аналізі феноменів культури та підприємництва в туристичному господарстві як життєвому світі цілісної особистості є, на наш погляд, актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нами проаналізовані наукові публікації авторів, що досліджували комплекс проблем теоретичного та практичного характеру людиномірного туризмознавчого спрямування в контексті заявленої теми статті. Методологічні аспекти пізнання сутності трансдисциплінарності сформульовані у наукових публікаціях Л. О. Теліженко, В. О. Панкратової [13], Т. С. Троїцької, Г. Г. Тараненко [14], Я. М. Чайки [17]. Актуальні проблеми туризмознавства розкривають О. Бордун, П. Романів [1], О. А. Кручек, С. Ф. Соляник, О. В. Парубець, С. І. Гордієнко [6], Т. Г. Сокол, Т. П. Усатенко [12], В. К. Федорченко, В. С. Пазенок [15]. Феномен культури у взаємозв'язку з креативністю та туризмом досліджували О. М. Радіонова, Л. В. Оболенцева, С. А. Александрова [9], Н. М. Чорна [18]. Теоретичні засади розвитку сучасного господарства та підприємництва висвітлені у роботах О. Г. Задорожної [3], В. Ю. Філіппова [16]. Разом з тим необхідним, на наш погляд, є продовження наукового пошуку, вектором якого є теоретико-методологічні і прикладні аспекти взаємо-

¹ Стаття підготовлена в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування та розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. № 0117U004715)

дії культури і науки, культури та підприємництва в особистісно-орієнтованій сфері туристичного господарства.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є практичне застосування трансдисциплінарного підходу для дослідження феноменів культури та підприємництва у туризмознавстві.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Людина, що сформувалася у Природі, послідовно творить Культуру у процесі самореалізації, продовжує пізнавати-споживати-привласнювати оточуючий світ, розширювати життєвий простір особистості. Природа людини має цілісний характер, якому відповідає цілісна її діяльність. У класичному розумінні, основними складниками людини є природа як така (тіло), пізнання, афективна сфера, мораль [14, с. 139]. Сучасні науковці розглядають людину як гармонійну біосоціодуховну істоту [14, с. 139] або обґрунтовують поняття «єдиної триіпостасної духовно-біо-соціальної природи людини» [3, с. 26]. Людина набуває мобільності у процесі творчої діяльності, наповнює час смислами та цінностями завдяки, зокрема, туристичній діяльності.

Потреба у пізнанні світу людиною реалізується завдяки науці. На думку сучасних вітчизняних науковців, трансдисциплінарність (наскрізна дисциплінарність) відображає складні інтеграційні процеси в науці, а сама ідея уніфікації та цілісності наук, що набула поширення у представників логічного позитивізму і холізму, трансформувалася в ідею інтеграції наук [17, с. 13]. Термін «трансдисциплінарність» запропонував психолог і філософ Ж. Піаже у 1972 р. Інший дослідник, філософ В. Янч розглядав трансдисциплінарність як структурну єдність науки, освіти та інноватики [13, с. 32]. На думку Б. Ніколеску, трансдисциплінарність передбачає взаємодію науки, культури, духовності, релігії, суспільства [13, с. 33]. Важливим для нашого дослідження є той факт, що, в умовах України, за свідченням дослідниць Л. В. Теліженко і В. О. Панкратової, близьким до трансдисциплінарності є етос постнекласичної науки [13, с. 33]. На погляд Г. П. Склера та А. Є. Кобобел, трансдисциплінарний підхід є відображенням розвитку методологічних засад постнекласичної науки, процесів пізнання внутрішнього світу людини, взаємодії філософії, науки, богослов'я (теології), культури, духовності, релігії, суспільства, освіти [11]. У цьому контексті важливими є твердження, що «трансдисциплінарність» є новим типом зв'язку між наукою і культурою, пошуку смислів і цінностей господарської життєдіяльності [3, с. 24], а трансдисциплінарний підхід є однозначно транскультурним [17, с. 9].

Тобто, в методологічному плані важливим, на нашу думку, є розгляд характеру взаємодії культури і науки.

Дослідження туризму, зокрема у постнекласичній парадигмі [5; 10; 12], сприяло накопиченню відповідних знань, уся сукупність яких дістала назву туризмознавства. Зазначимо, що туризмознавство традиційно розглядається у форматах наукової дисципліни та освітньої компоненти, що обумовлюють розвиток одна одної. Вітчизняні науковці О. Бордун та П. Романів розглядають туризмознавство як систему «знань про туризм і туриста» [1, с. 60]. В авторській структурі туризмознавства дослідники окремо виділили туризмологію, що «розробляє метанаукові основи туризму». До основних напрямів туризмознавства О. Бордун і П. Романів також віднесли філософію туризму, географію туризму, культурологію туризму, історію туризму, праксеологію туризму, педагогіку туризму [1, с. 63]. На наш погляд, на особливу увагу у наведеній системній класифікації туризмознавства заслуговує розмежування туризмології і власне туризмознавства. В практиці формування освітньо-професійних програм підготовки фахівців з туризму зафіксовано включення освітньої компоненти «Туризмологія» (або «Туризмологія: теорія туризму») для магістрів та «Туризмознавство» (або «Основи туризмознавства», «Вступ до туристичного бізнесу» тощо) для бакалаврів.

Розділяють туризмологію та туризмознавство дослідниці Т. Г. Сокол і Т. П. Усатенко. При цьому, вказані вітчизняні науковці відмічають, що у форматі туризмології реалізуються «ідеї філософського підходу», а туризмознавство дістало розвитку у науковій парадигмі дослідження туризму [12, с. 436]. Важливим, на наш погляд, є підкреслення зв'язку туризмології як науки з філософією, теологією, культурою та освітою [12]. З погляду постнекласичної наукової раціональності туризм, на думку Т. Г. Сокол і Т. П. Усатенко, це «здатність Людини сприймати простір, його долати (фізично шляхами переміщення) як механізм внутрішньої потреби, здійснення, інтерес до подолання простору, що спонукає вироблення інтересу до мандрівок, подорожей, навіть космічних» [12, с. 447]. В цьому контексті дискусійним питанням є просування ідеї «віртуального» туризму, «подорожей» у соціальних мережах тощо. Критерієм справжності туризму є, на наш погляд, цілісність особистості та адекватного їй характеру цілісної туристичної діяльності.

Першість методологічного туризмологічного знання дозволяє нам акцентувати увагу на характеристиці економічної компоненти туризмології. З такою метою нами дана оцінка узагальнюючих праць відомих вітчизняних туризмологів: колективної монографії «Туризмологія: концептуальні

засади теорії туризму» та навчального посібника «Основи туризмології». У тексті колективної монографії об'єктом туризмології В. С. Пазенок визначає людину [15, с. 23]. Разом із тим така характеристика об'єкта туризмології як науки не знаходять підтвердження у змісті розділу «Економіка туризму» колективної монографії [15, с. 231–253], що належить до конкретних економічних наук [15, с. 231]. Таким чином, виникає проблема формування людиномірної економічної компоненти теорії туризму.

У навчальному посібнику «Основи туризмології» [6] сформовано дещо інший підхід до визначення об'єкта та предмета туризмології, змісту її економічної складової. На наш погляд, має місце певний поступ у напрямі інтеграції змісту формувань, властивих туризмології і туристичі, особливо стосовно застосування концепту «туристичний продукт». Крім того, у навчальному посібнику власне економічна проблематика концентровано, на наш погляд, не подана.

Французькі дослідники С. Перро і Ж.М. Оернер вказують на складність теорії туристичної індустрії та схиляються до розгляду людини (людини-туриста, людини дозвілля) в туризмології в аспекті її взаємовідносин: туристів з турагентами, а останніх віч-на-віч з клієнтурою [8, с. 172]. Тобто, однією з центральних проблем в економічній теорії туризму є взаємодія «того, хто подорожує» та «того, хто надає туристичні послуги». Увагу до підприємницького виміру туризмології посилює розуміння того факту, що в умовах суспільства ризику в «епіцентрі кризових негарездів перебувають безпосередні організатори «практичного туризму» [7, с. 14], тобто підприємці сфери туризму та рекреації. Виявлення інтересів і забезпечення потреб цілісної людини-туриста пов'язане з діяльністю людини – підприємця в туризмі. Здатність до підприємництва є важливим ресурсом у процесі виробництва туристичного продукту поряд з туристичними ресурсами, капіталом та працею. Теоретичний аналіз категорії «підприємництво» тісно корелює з дослідженнями відносин власності, а розвиток організаційно-правових форм підприємницької діяльності також обумовлений станом сформованості економіко-правових відносин у туристичному господарстві.

Осмислення сфери культури як бізнес-проєкту фокусує увагу науковців на підприємницьких аспектах дослідження. Практика свідчить, що підприємці в туристській дестинації створюють об'єкти відвідування, туристичну інфраструктуру, готують івент-заходи, формують культурний продукт для місцевих жителів і туристів. Підприємці – посередники, туроператори та турагенти, спрямовують потоки туристів до туристських дестинацій. В процесі партнерської взаємодії стейк-

холдерів формується, реалізується і споживається культурний продукт для туристів. Важливу координуючу роль у такому процесі відіграють органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування у регіоні. Тому необхідною є сучасна людиноцентрична освітня компонента. Навчальна дисципліна «Державне і муніципальне управління у сфері туризму» розглядає теоретико-методологічні та прикладні питання управління державним та регіональним розвитком сфери туризму. Тому необхідне вивчення системи заходів щодо підвищення ефективності державного регулювання і управління сфери туризму на державному, регіональному та муніципальному рівнях, особливо у секторі підприємництва.

В умовах практико-орієнтованого навчання в економічному університеті доцільним, на наш погляд, є посилення підприємницької складової в структурі освітніх компонент «Туризмознавство» та «Туризмознавство» («Основи туризмознавства», «Вступ до туристичного бізнесу»). Формування структури освітньої компоненти «Туризмознавство» обумовлено станом і динамікою розвитку туризмознавчого знання; рівнем методологічної культури, кваліфікації, досвідом та інноваційною активністю науково-педагогічних працівників; взаємодією стейкхолдерів у освітньому процесі тощо.

Освітній дискурс проблеми взаємодії феноменів культури та підприємництва у туризмознавстві пов'язаний з формуванням змісту окремих освітніх компонент. В структурі туризмознавства, на думку О. Бордун та П. Романів, культурологія туризму обіймає етнічну культурологію туризму, історичну культурологію туризму, музеєзнавство, реставраційну культурологію [1, с. 63]. З ресурсознавчого погляду, в туризмознавстві важливим є напрям етнокультурного країнознавства [4], що оформився в окрему освітню компоненту. Завдяки етнокультурним особливостям країн і регіонів дістав розвитку як один з основних організаційних видів масового туризму культурно-пізнавальний туризм, що знайшло відображення у формуванні освітніх компонент. Характеризують сутність, види і різновиди культурно-пізнавального туризму такі освітні компоненти: спеціалізований туризм (культурно-пізнавальний); креативні індустрії та туризм; гастрономічний туризм; релігійний туризм; індустріальний туризм; культурний туризм; креативний туризм тощо.

Вивчення змісту освітньої компоненти «Спеціалізований туризм (культурно-пізнавальний)» дозволяє здійснити трансфер теоретичних і прикладних знань щодо організації туристичної діяльності, взаємодії туристів і підприємців з метою пізнання культурної матеріальної та нематеріальної спадщини, знайомства з об'єктом відвідування історико-культурного спрямування та сучасними

арт-об'єктами, культурного продукту креативних індустрій, застосування інноваційних технологій, форм і видів діяльності щодо набуття туристами культурних вражень тощо.

Крім того, на наш погляд, певні аспекти і ознаки культурно-пізнавальної активності туристів мають місце в процесі здійснення туристичних подорожей жителів великих міст до садиб сільських жителів з метою знайомства, зокрема, зі способом життя сільського населення. Тому при викладанні освітньої компоненти «Спеціалізований туризм (Екологічний (зелений), сільський) слід звертати увагу здобувачів вищої освіти на позитивну консервативну традицію збереження і продовження саме у селі народних звичаїв, свят, обрядів, методів ведення господарства тощо.

Формування підприємницької компетентності здобувачів вищої освіти відбувається шляхом засвоєння досвіду організації вітчизняної та зарубіжної туристичної діяльності. Такий процес відбувається під час теоретичного навчання та виробничих практик. Вітчизняні науковці О. М. Вітер, О. В. Килин і Н. М. Стручок вважають, що «провідна роль у формуванні підприємницьких компетентностей відводиться змісту економічної освіти» та наголошують, що підго-

товка за спеціальністю, зокрема, «Туризм» також вимагає побудови моделі знань, яка дозволить «активно працювати у сфері бізнесу і підприємницької діяльності» [2, с. 44]. Ми підтримуємо думку фахівців, що такими моделями мають бути модель створення та розширення діяльності підприємства, модель формування маркетингової стратегії підприємства та модель підвищення рентабельності підприємства [2, с. 45–47].

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Таким чином, у статті авторами застосований трансдисциплінарний підхід з метою дослідження феноменів культури та підприємництва у туризмознавстві. У структурі туризмознавства як всієї сукупності знань щодо туризму розглянуті напрями туризмології та власне туризмознавства. Сформульована проблема розвитку напряму економічної теорії туризму та рекреації в структурі туризмології. Аналіз взаємодії культури і науки, культури і підприємництва дозволив виокремити культурно-пізнавальний туризм та його різновиди як важливу компоненту масового туризму. Наголошено на необхідності створення моделей знань з метою формування підприємницьких компетентностей студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бордун О., Романів П. Системна класифікація туризмознавства: наукові традиції та сучасні виклики. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2019. Вип. 53. С. 59–69.
2. Вітер О. М., Килин О. В., Стручок Н. М. Формування інтегрованих компетенцій в підготовці фахівців сфери підприємницької діяльності. *Регіональна економіка та управління*. 2018. № 1. С. 43–48.
3. Задорожна О. Г. Постнекласичні методологічні засади дослідження сучасного господарства : монографія. Харків : «Точка», 2017. 452 с.
4. Логвин М. М., Самченко Ю. В. Національно-етнічні характеристики населення ЄС як фактор розвитку етнічного туризму. *Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи*: 36. матер. IV всеукраїнської наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів (Львів, 25 лютого 2016 р.) / МОНУ, ЛІЕТ. Львів: ЛІЕТ, 2016. С. 146–152.
5. Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства : монографія / [авт. кол.]; за заг. ред. Г. П. Скляра. Полтава : ПУЕТ, 2015. 372 с.
6. Основи туризмології : навч. посіб. / О. А. Кручек та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 234 с.
7. Пазенок В. С. Проблема адаптації туризму до обставин сучасного соціуму. *Наукові записки КУТЕП*. 2014. Вип. 18. С. 9–18.
8. Перро С., Оернер Ж. М. Необхідність туризмології. Пазенок В. С., Федорченко В. К. Філософія туризму : навч. посіб. Київ : Кондор, 2009. С. 168–173.
9. Радіонова О. М., Оболенцева Л. В., Александрова С. А. Креативність і туризм: діалектика взаємозв'язку (міжнародний досвід). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 29. С. 138–141.
10. Скляр Г. П. Особистість і благо туризму: постнекласичні студії. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 5. С. 160–166.
11. Скляр Г. П., Кобобел А. Є. Дозвіллево-туристична діяльність: трансдисциплінарний погляд. Туризм і гостинність: стан, проблеми, перспективи : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (16 травня 2024 р., м. Черкаси). Черкаси : Вид-ць Юлія Чабаненко, 2024. С. 54–57.
12. Сокол Т. Г., Усатенко Т. П. Туризмознавство у професійній підготовці фахівців. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колективна монографія. 7-е вид. / за наук. ред. Л. Ю. Матвійчук, Ю. М. Барського, М. Ю. Лепко. Луцьк : ВІП Луцького НТУ, 2021. С. 436–447.
13. Теліженко Л., Панкратова В. Трансдисциплінарність як новий тип вироблення наукового знання. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2021. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-19.03.2021.v3.08>
14. Троїцька Т. С., Тараненко Г. Г. Цілісність людини у трансдисциплінарному синтезі: спроба філософської кристалізації. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. № 15. С. 139–141.
15. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму : монографія / [В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін.]. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 368 с.

16. Філіппов В. Ю. Еволюція понятійно-категорійного апарату підприємництва. *Економіка: реалії часу*. 2019. № 1 (41). С. 72–80.
17. Чайка Я. М. Трансдисциплінарність інтеграційних процесів у науці. *Академічні візії*. 2022. Вип. 3. С. 3–14.
18. Чорна Н. М. Креативні індустрії та їх роль у розвитку культурно-пізнавального туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2228> (дата звернення: 23.06.2024).

REFERENCES

1. Bordun, O., & Romaniv, P. (2019) Systemna klasyfikatsiia turyzmoznavstva: naukovi tradytsii ta suchasni vyklyky [System classification of tourism: scientific traditions and modern challenges]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia heohrafichna – Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 53, 59–69 [in Ukrainian].
2. Viter, O. M., Kylyn, O. V., & Struchok, N. M. (2018) Formuvannia intehrovanykh kompetentsii v pidhotovtsi fakhivtsiv sfery pidpriemnytskoi diialnosti [The formation of integrated competencies in the training of specialists in the field of entrepreneurial activity]. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia – Regional economics and management*, 1, 43–48 [in Ukrainian].
3. Zadorozhna, O. H. (2017) *Postneklasychni metodolohichni zasady doslidzhennia suchasnoho hospodarstva* [Post-non-classical methodological foundations of modern economy research]. Kharkiv: «Tochka» [in Ukrainian].
4. Lohvyn, M. M., & Samchenko, Yu. V. (2016) Natsionalno-ethnichni kharakterystyky naselennia YeS yak faktor rozvytku etnichnoho turyzmu [National and ethnic characteristics of the EU population as a factor in the development of ethnic tourism]. *Rozvytok ukraïnskoho etnoturyzmu: problemy ta perspektyvy: Zbirnyk matererialiv IV vseukraïnskoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh vchenykh ta studentiv – Development of Ukrainian ethnotourism: problems and prospects : Collection of materials of the fourth All-Ukrainian Scientific And Practical Conference Of Young Scientists And Students*. (pp. 146–152). Lviv: LIET [in Ukrainian].
5. Skliar, H. P. (Eds.). (2015) *Modernizatsiia turyzmoznavstva: teoriia i praktyka partnerstva* [Modernization of tourism studies: theory and practice of partnership]. Poltava: PUET [in Ukrainian].
6. Kruchek, O. A., Solianyk, S. F., Parubets, O. V., & Hordiienko, S. I. (2020) *Osnovy turyzmolohii* [Basics of tourismology]. Kherson: OLDI-PLIUS [in Ukrainian].
7. Pazenok, V. S. (2014) Problema adaptatsii turyzmu do obstavyn suchasnoho sotsiumu [The problem of adapting tourism to the circumstances of modern society]. *Naukovi zapysky KUTEP – Scientific notes of KUTEL*, 18, 9–18 [in Ukrainian].
8. Perro, S., & Oerner, Zh.-M. (2009) Neobkhdnist turyzmolohii [Necessity of tourismology] / Serzh Perro, Zhan Mishel Oerner [Serge Perrault, Jean Michel Oerner] / Pazenok B. C., & Fedorchenko V. K. *Filosofiiia turyzmu – Philosophy of tourism*. (pp. 168–173). Kyiv : Kondor [in Ukrainian].
9. Radionova, O. M., Obolentseva, L. V., & Aleksandrova, S. A. (2020) Kreatyvnist i turyzm: dialektyka vziaemozviazku (mizhnarodnyi dosvid) [Creativity and tourism: the dialectic of the relationship (international experience)]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Uzhorod National University Herald. Series: International Economic Relations and World Economy*, 29, 138–141 [in Ukrainian].
10. Skliar, H. P., & Kobobel, A. Ye. (2024) Dozvillievo-turystychna diialnist: transdystsyplinaryni pohliad [Leisure tourism activity: a transdisciplinary view]. *Turyzm i hostynnist: stan, problemy, perspektyvy : materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Tourism and hospitality: state, problems, prospects: materials of the eighth International Scientific and Practical Conference*. (pp. 54–57). Cherkasy: Vyd-ts Yuliia Chabanenko [in Ukrainian].
11. Skliar, H. P. (2017) Osobystist i blaho turyzmu: postneklasychni studii [Personality and the good of tourism: post-nonclassical studies]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriiia «Ekonomichni nauky» – Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade. Series «Economic Sciences»*, 5, 160–166 [in Ukrainian].
12. Sokol, T. H., & Usatenko, T. P. (2021) Turyzmoznavstvo u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv [Tourism studies in the professional training of specialists]. *Perspektyvy rozvytku turyzmu v Ukraini ta sviti: upravlinnia, tekhnolohii, modeli – Prospects for the development of tourism in Ukraine and the world: management, technologies, models*. (pp. 436–447). Lutsk: VIP Lutskoho NTU [in Ukrainian].
13. Telizhenko, L. V. & Pankratova, V. O. (2021) Transdystsyplinarynist yak novyi typ vyroblennia naukovooho znannia [Transdisciplinarity as a new type of production of scientific knowledge]. *Zbirnyk naukovykh prats LOGOS – Collection of scientific works LOGOS*, Vol. 3. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-19.03.2021.v3.08> [in Ukrainian].
14. Troitska, T. S., & Taranenko, H. H. (2017) Tsilisnist liudyny u transdystsyplinarynomu syntezi: sproba filosofskoi krystalizatsii [Human integrity in transdisciplinary synthesis: an attempt at philosophical crystallization]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii – Current Problems of Philosophy and Sociology*, 15, 139–141 [in Ukrainian].
15. Fedorchenko, V. K., Pazenok, V. S., & Kruchek, O. A. et al. (2013) *Turyzmolohiia : kontseptualni zasady teorii turyzmu* [Tourismology : conceptual foundations of the theory of tourism]: monohrafiia. Kyiv : VTs «Akademiiias» [in Ukrainian].
16. Filippov, V. Yu. (2019) Evoliutsiia poniatiino-katehoriinoho aparatu pidpriemnytsstva [Evolution of the conceptual and categorical apparatus of entrepreneurship]. *Ekonomika: realii chasu – Economics: time realities*, 1 (41), 72–80 [in Ukrainian].
17. Chaika, Ya. M. (2022) Transdystsyplinarynist intehratsiinykh protsesiv u nautsi [Transdisciplinarity of integration processes in science]. *Akademichni vizii – Academic visions*, 3, 3–14 [in Ukrainian].

18. Chorna, N. M. (2023) Kreatyvni industrii ta yikh rol u rozvytku kulturno-piznavalnoho turyzmu [Creative industries and their role in the development of cultural and educational tourism]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, Vyp. 48. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2228> (accessed 23 June 2024) [in Ukrainian].

Heorhii Skliar, Mykhaylo Logvyn, Danyil Logvyn, Anastasiia Cherkaska, Karina Narizhniak, Poltava University of Economics and Trade. Culture and entrepreneurship in tourism: a transdisciplinary approach.

Annotation. *The purpose of the article is the practical application of a trans-disciplinary approach to the study of the phenomena of culture and entrepreneurship in tourism. Methodology of research.* The tasks set in the article were solved using general scientific methods: analysis and synthesis, systematization and generalization. The concept of mutually shared relations, the personal methodology of post-non-classical economic science is used. **Findings.** It has been established that the key methodological component of research in the transdisciplinary paradigm is the recognition of the integral three-hypostatic nature of a person, which corresponds to the integral character of tourist activity. It is emphasized that the need for human knowledge of the world is realized due to science, the integration processes of which reflect transdisciplinarity (through-disciplinarity). A view on the primacy of the sequential development of the methodological foundations of post-nonclassical science in the formation of a transdisciplinary approach is formulated. The interaction of philosophy, science, theology, culture, spirituality, religion, society, and education in the process of learning the inner world of a person is indicated. The transdisciplinary approach in tourism has been tested. The distinction between tourismology and tourism studies, which are considered in the formats of a scientific discipline and an educational component, is supported. The formulated problem of the development of the economic theory of tourism and recreation in the structure of tourism. **Practical value.** The article substantiates the view of culture as a business project in tourism, defines the partnership nature of the interaction of stakeholders in the process of formation, implementation and consumption of a cultural product for tourists. An important component of the educational discourse of the problem is the formation of entrepreneurial competence of higher education students. It was found that cultural and educational tourism and its varieties need further development, which is connected with the formation of a system of measures to increase the effectiveness of state regulation and management of tourism at the state, regional and municipal levels, especially in the business sector.

Keywords: *tourism, tourism studies, philosophy, society, education, culture, entrepreneurship, transdisciplinarity.*